

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Pomorskie Forum Terytorialne

---

podsumowanie VII posiedzenia

Konstytucja dla Nauki

– możliwe implikacje reformy dla Pomorza

Gdańsk, 28 listopada 2017 roku

Siódme spotkanie Pomorskiego Forum Terytorialnego, które odbyło **28 listopada 2017 r.**, zostało poświęcone założeniom oraz regionalnym konsekwencjom *Konstytucji dla Nauki* – nowej ustawy regulującej funkcjonowanie nauki i szkolnictwa wyższego, przygotowanej przez wicepremiera Jarosława Gowina. Przewodniczący PFT – Marszałek Województwa Pomorskiego Mieczysław Struk zorganizował je w nieprzypadkowym miejscu tj. w sali Senatu Politechniki Gdańskiej – jednej z najstarszych uczelni w Polsce i najstarszej na Pomorzu. Oprócz stałych członków Forum, Pan Marszałek zaprosił przedstawicieli największych uczelni wyższych z regionu, a gościem specjalnym był Profesor Jarosław Górniak – Przewodniczący Rady Narodowego Kongresu Nauki i współtwórca ww. reformy. W spotkaniu uczestniczyli również pracownicy Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego, doradcy Marszałka Województwa Pomorskiego i inni goście. Współgospodarzem posiedzenia był Rektor Politechniki Gdańskiej, w imieniu którego zebranych powitał Prorektor ds. internacjonalizacji i innowacji – Profesor Piotr Dominiak, będący jednocześnie stałym członkiem PFT.

Wprowadzeniem do spotkania była prezentacja Radomira Matczaka Dyrektora Departamentu Rozwoju Regionalnego i Przestrzennego UMWP, w której przedstawił informacje nt. pomorskich uczelni w kontekście edukacji, prowadzenia prac badawczo-rozwojowych oraz rozwoju regionu.

Pomorskie szkolnictwo wyższe

➤ Świat akademicki na Pomorzu tworzy 26 uczelni wyższych kształcących ponad 90 tys. studentów (prawie 7% populacji studentów w Polsce). Choć nadal jesteśmy eksporterem netto usług akademickich, zajmując pod tym względem 4. pozycję w kraju, to liczba studentów – podobnie jak w innych regionach – szybko spada, chociaż dzięki młodej strukturze demograficznej, wolniej niż w innych województwach.

Województwo jest eksporterem usług akademickich. Potencjał studentów i kadry uczelni jest wysoki.

- Na potencjał pomorskich uczelni niewątpliwym wpływ ma liczna, dobrze wykształcona kadra dydaktyczno-naukowa, którą tworzy niemal 6 tys. wykładowców. Wraz z 5 tys. pracowników administracyjnych oraz studentami stanowi ponad 100 tys. grupę, wywierającą znaczący wpływ na gospodarkę regionu. To licząca się grupa zarówno konsumentów, jak podatników.
- Potencjał wynikający z liczby studentów znajduje odzwierciedlenie w przychodach uczelni – 1,5 mld zł to prawie 7% wyniku krajowego. W ostatnich latach realne przychody uczelni rosły,

---

W przychodach z działalności badawczej pomorskie uczelnie publiczne notują wyższy niż w kraju udział przychodów z NCBiR i NCN, na współpracę zagraniczną oraz ze sprzedaży prac i usług B+R.

---

przy czym widoczne były różnice pomiędzy szkołami publicznymi i niepublicznymi, zwłaszcza w odniesieniu do przychodów z działalności dydaktycznej (uczelnie publiczne odnotowały istotny wzrost, zaś niepubliczne niewielki spadek). W ostatnich trzech latach nastąpił realny spadek przychodów z działalności badawczej,

ale należy zauważyć, że w strukturze tych przychodów w pomorskich uczelniach publicznych wyższy niż w kraju jest udział środków pochodzących z NCBiR i NCN, a także środków angażowanych na współpracę zagraniczną i ze sprzedaży prac i usług badawczo-rozwojowych. Jednocześnie pojawia się silny bodziec do zabiegania o nowe źródła finansowania, które przy właściwym ukierunkowaniu, wpłyną na wzrost zdolności konkurencyjnych uczelni.

- W regionie coraz lepiej rozwija się infrastruktura badawczo-edukacyjna. Poprawia się także ocena działalności naukowej i badawczo-rozwojowej oraz jakość kształcenia.
- Pomorskie gości coraz więcej studentów z zagranicy (około 3 tys.) i jest szczególnie atrakcyjne dla mieszkańców Ukrainy, Skandynawii, Półwyspu Arabskiego, Chin, Indii, Hiszpanii, Rosji czy Białorusi. Wydaje się jednak, że można i należy rozsądniej wykorzystać zasoby edukacyjne, walory kulturowe, wysoką jakość życia oraz pomorską otwartość, tolerancję i gościnność, by dzięki uczelniom pozyskiwać zdolnych studentów i wartościowych pracowników z całego świata.
- Innym wyzwaniem jest wzrost siły powiązań z otoczeniem i włączanie uczelni i jednostek naukowych w społeczno-gospodarczy krwioobieg regionu. Potencjał współpracy uczelni i przedsiębiorstw jest względnie wysoki, co obrazuje trzeci w kraju udział nakładów finansowanych z sektora przedsiębiorstw w nakładach na działalność B+R.
- Źródłem wielu problemów szkolnictwa wyższego są ograniczenia instytucjonalne, organizacyjne i prawne poza kompetencjami uczelni. Być może z tego powodu częściej widzą one siebie w roli krytycznych obserwatorów, niż aktywnych kreatorów zmian w regionie. Perspektywa nowej

---

Wyzwaniem jest poprawa umiędzynarodowienia uczelni oraz ich współpracy z przedsiębiorstwami.

---

jakości nauki i polskiego systemu kształcenia powinna wzmocnić rolę uczelni w rozwoju społeczno-gospodarczym.

Założenia reformy przedstawił jej współtwórca - Profesor Jarosław Górniak.

Konstytucja dla Nauki – reforma inna niż wszystkie

➤ *Konstytucja dla Nauki* może fundamentalnie zmienić sytuację i otoczenie polskich uczelni i jednostek naukowych. Nazywana jest reformą inną niż wszystkie, ponieważ wypracowywana jest przy wysokim stopniu konsultacji i uspołecznienia. Od rozpoczęcia prac do przygotowania ostatecznych propozycji minęły 574 dni, odbyło się 9 konferencji programowych z udziałem niemal 500 prelegentów i 5,5 tys. uczestników, a w opracowanie projektu zaangażowało się ponad 7 tys. osób. Debatę zogniskowano wokół trzech wariantów koncepcji reformatorskich, opracowanych przez trzy niezależne zespoły. Istotną rolę odegrała również kadra urzędnicza MNiSW, która przekazywała opracowywane rozwiązania na zapisy legislacyjne. To sprawiło, że wszystkie zainteresowane środowiska mogą odnaleźć w niej satysfakcjonujące zapisy. Ogłoszenie rezultatów kolejnej tury konsultacji i poprawek planowane jest na styczeń 2018 r.

➤ Ustawa otrzymała miano *konstytucji*, by podkreślić jej rolę i wagę w debacie w środowisku akademickim oraz fakt, że syntetyzuje przepisy zawarte dotychczas w czterech ustawach. Jej ideą jest pozostawienie uczelniom większej autonomii w organizowaniu i zarządzaniu wewnętrznymi procesami. Uczelnie powinny być traktowane jako dobro wspólne. Bardzo poważnie rozszerzone zostanie ich prawo do wprowadzania kreatywnych rozwiązań podnoszących jakość kształcenia i nauki oraz profesjonalnego (menadżerskiego) zarządzania. Wewnętrzną organizację i odpowiedzialność będzie definiował statut.

Ustawa daje uczelniom autonomię w zakresie wprowadzania innowacyjnych rozwiązań, by stawić czoło konkurencji.

- Aby utrzymać się w tym samym miejscu, trzeba biec ile sił.

➤ Presja konkurencyjna w zabieganiu o kapitał ludzki wymaga szukania wciąż nowych rozwiązań i innowacji. Bez tego ucierpi polska nauka, gospodarka i całe społeczeństwo. Celem reformy jest poprawa pozycji międzynarodowej polskich uczelni i ich oferty dla społeczeństwa (obecnie zaledwie dwa polskie uniwersytety plasują się na obrzeżach światowych rankingów, choć pozycja w rankingu nie jest celem samym w sobie, ale miernikiem sukcesu). W tym celu potrzebne są wyższe nakłady budżetu państwa na naukę, na poziomie ok. 1,7% PKB (obecnie jest to 0,4% PKB, tj. poniżej średniego poziomu notowanego w krajach OECD). Wymaga to zmiany postrzegania nauki i uświadomienia społeczeństwu i politykom, że jest ona kluczowa dla rozwoju kraju. Dlatego potrzebne jest kreowanie prestiżu nauki, m.in. poprzez współpracę naukowców z otoczeniem.

Nowe rozwiązania

Reforma obiera kurs ku silnie rozpoznawalnym markom akademickim, zapobiegającym drenażowi polskich elit, warunkującym dalszy rozwój kraju i jego większe znaczenie w światowej nauce.

- Reforma zakłada zmiany **zasad podziału uczelni na akademickie i zawodowe**. Aby uzyskać miano akademickiej, uczelnia będzie musiała uzyskać kategorię B+ w co najmniej jednej dyscyplinie. Uczelnia zawodowa będzie mogła prowadzić kształcenie tylko na profilu praktycznym. Obie grupy będą miały różne algorytmy podziału dotacji podstawowej.
- Ustawa proponuje uruchomienie dwóch konkursów z dodatkowymi źródłami dofinansowania: **Inicjatywa doskonałości** – mająca na celu wyłonienie uczelni badawczych, które otrzymają dodatkowe finansowanie na sześcioletni program rozwoju w zakresie doskonałości naukowo-badawczej i jakości kształcenia oraz **Regionalna inicjatywa doskonałości** – skierowana do uczelni regionalnych, niekwalifikujących się do miana uczelni badawczych, niemających utrwalonej wysokiej pozycji naukowej, by umacniały się w wybranych dyscyplinach i stawały się regionalnymi *wyspami doskonałości*. Samorządy będą mogły wspierać takie uczelnie regionalne. Koncepcja zaprzecza podejściu, że ośrodek mniejszy – regionalny – będzie słabszym ośrodkiem, ponieważ sytuacja uzależniona będzie od kadry i efektywnego zarządzania.
- Nowe rozwiązania dotyczące oceny jakości nauki polegać będą na **ocenie dyscyplin**, a nie jak dotychczas – poszczególnych jednostek organizacyjnych. Jednocześnie proponuje się nową klasyfikację dziedzin i dyscyplin dostosowaną do standardów zagranicznych (opartą na klasyfikacji OECD). Jeśli uczelnie uzyskają kategorię A i A+ będą miały swobodę organizacji funkcjonowania (wyboru rodzaju studiów, kierunków, czasu nauki) i będą mogły elastycznie reagować na oczekiwania otoczenia społeczno-gospodarczego. Uczelnie z niższą kategorią o odpowiednie uprawnienia będą musiały ubiegać się w ministerstwie.
- Wysoka jakość nauki to również **wysokie standardy publikacji**. Obecnie wydawanych jest około 3 tys. czasopism naukowych (ze słabym czytelnictwem), a artykuły podlegają słabej kontroli naukowej. Zaproponowano wsparcie wyselekcjonowanych czasopism, które będą spełniać międzynarodowe kryteria, osiągną wysoką częstotliwość cytowania i będą stanowić przydatne wsparcie dla naukowców.
- Bardzo ważną cechą ustawy jest otwartość na młodych, utalentowanych ludzi. **Kluczową rolę odgrywa kształcenie doktorantów**, którzy zasilają jednostki naukowe świeżym podejściem, a z drugiej strony – mogą przekazywać rozwiązania naukowe do otoczenia. Ponieważ obecnie

jest wiele zastrzeżeń do jakości i poziomu studiów doktoranckich, *konstytucja* proponuje ten rodzaj kształcenia tylko w jednostkach, w których wykonuje się wysokiej jakości badania. Podstawą do uprawnień doktorskich będzie wysoka ocena naukowa w danej dyscyplinie. Nowością są **szkoły doktorskie**, które będą mogły powstać, gdy uczelnia będzie uprawniona do doktoryzowania przynajmniej w dwóch dyscyplinach. Uczelnie będą mogły je tworzyć także z innymi jednostkami (np. instytutami badawczymi). Najważniejsze odkrycia dokonują się na styku dyscyplin i szkoły doktorskie powinny być miejscem takiego kontaktu. Jednocześnie doktoranci muszą mieć zapewnione godne warunki bytowe, dlatego każdy uzyska stypendium. Obecna będzie opcja **doktoratu wdrożeniowego** (również na styku kilku dyscyplin), który będzie mógł być realizowany przez pracownika przedsiębiorstwa, uzyska finansowe wsparcie publiczne i przyczyni się jednocześnie do rozwoju nauki i podmiotu gospodarczego. Ustawa udrożni ścieżkę awansu młodym pracownikom uczelni, ponieważ zakłada, że 75% zajęć będzie musiało być realizowanych przez etatowych, aktywnych pracowników.

- Ustawa przyjmuje **wariant kompromisowy w stosunku do habilitacji**, tj. przewiduje, że będzie ona certyfikatem dopuszczającym do dyplomowania doktoratów, ale nie będzie kategorycznie wymagana w ścieżce kariery naukowej. Na uczelniach będzie można zatrudniać osoby nieposiadające habilitacji, ponieważ w pracach badawczych (np. laboratoryjnych) często potrzebne są bogata wiedza i doświadczenie, a niekoniecznie sam stopień naukowy. Z drugiej strony – nowym rozwiązaniem będzie możliwość uzyskania stopnia w efekcie zdobycia prestiżowego grantu naukowego (Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych). Ustawa tworzy równorzędną ścieżkę kariery dla dydaktyków – do szczytów stanowiska profesora uczelni nauczyciel akademicki nie będzie musiał posiadać habilitacji.
- Nowym rozwiązaniem w organizacji uczelni jest **rada uczelni** (pomysł zaczerpnięty z innych krajów europejskich), w której ponad połowę członków będą stanowić osoby spoza uczelni, np. ze środowiska gospodarczego. Rada będzie uczestniczyła w opracowywaniu strategii uczelni i będzie miała prawo proponowania kandydatów na rektora. Jednocześnie utrzymana zostanie tradycja wyboru władz przez wspólnotę uczelni (kolegium elektorów).
- Ustawa przewiduje możliwość tworzenia **uczelni federacyjnych** złożonych z uczelni akademickich, instytutów badawczych lub naukowych. Na szczebel federacyjny będą mogły być przekazywane wybrane zadania podstawowe.
- *Konstytucja* wprowadza również istotną **integrację strumieni finansowania**, co usprawni zarządzanie finansami. Rozważana jest propozycja kierowania do uczelni subwencji, a nie dotacji.

- Dobre prowadzenie polityki publicznej wymaga jej monitorowania i oceny, stąd przewiduje się ewaluację reformy.

Po przedstawieniu założeń reformy, dyskusja na Forum toczyła się w kierunku potencjalnych konsekwencji reformy dla pomorskich uczelni i Pomorza.

Konsekwencje dla Pomorza

- Rozmieszczenie ośrodków akademickich oraz dystrybucja środków przeznaczanych na badania, rozwój i kształcenie stawiają północną część kraju w gorszej sytuacji niż Warszawę, Kraków, czy Wrocław.
- Proponowana reforma wzmocni mechanizm koncentracji i rozwój dużych ośrodków. W tym kontekście potrzebne jest budowanie silnego ośrodka w Trójmieście, który wejdzie do grona 10 ośrodków badawczych w Polsce.
- Trójmiejskie uczelnie powinny wziąć udział w *Inicjatywie doskonałości*, a to wymagać będzie od nich większej współpracy. Warto rozważyć tworzenie uczelni federacyjnej o profilu technicznym, ale docelowo należy myśleć o konsolidacji. Pomorskim dobrym przykładem takiego działania jest Międzyuczelniany Wydział Biotechnologii UG i GUMed. Można również podjąć próbę stworzenia wspólnej szkoły doktorskiej.
- Uczelnie zlokalizowane w mniejszych miastach, istotne dla regionalnej społeczności, mogą obawiać się marginalizacji. W związku z tym potrzebne jest nie tylko informowanie, że ustawa nie niesie takiego zagrożenia, ale zachęcanie do udziału w *Regionalnej inicjatywie doskonałości* oraz poszukiwanie nowych kierunków działania, np. zaproponowanie mechanizmu wsparcia

---

Trójmiejskie uczelnie powinny uczestniczyć w Inicjatywie doskonałości. Należy myśleć o federalizacji, a w przyszłości o konsolidacji.

Istotny jest rozwój uczelni mniejszych, ważnych dla lokalnych społeczności. Wsparcie dla nich wymaga poszukiwania nowych rozwiązań.

---

regionalnego w postaci stypendiów Marszałka Województwa dla najlepszych studentów lub pracowników naukowych, którzy zdecydują się osiedlić i podjąć pracę w tych ośrodkach. Interesującą propozycją może być uczelnia będąca w gestii regionu.

Przykładem jest Uniwersytet Gdański, który powstał m.in. dzięki wsparciu ówczesnych władz regionalnych dla przybywających do Trójmiasta naukowców.

- Polityka różnicowania regionalnego i dbanie o rozwój mniejszych ośrodków są istotne, aby zapobiec drenażowi kadry przez ośrodki większe. W Polsce potrzebne są dobre szkoły zawodowe, które mogą rozwijać się w mniejszych miastach regionalnych. Istotne jest

zagwarantowanie w nich dobrego dostępu do kreatywnych nauczycieli, nowoczesnej dydaktyki i wysokiej jakości infrastruktury.

- Ustawa nie dyskryminuje badań i artykułów naukowych powstających w mniejszych ośrodkach, często wyłącznie na potrzeby lokalne. Jednak z uwagi na fakt, że niektóre mniejsze uczelnie charakteryzują się słabszym przygotowaniem metodycznym, zasadne jest zapewnienie tym uczelniom warsztatu. Lepsze przygotowanie metodyczne uczelni pozwoli dostarczyć władzom lokalnym lepszej, bardziej przydatnej wiedzy.
- Niewątpliwym instrumentem łączącym rozwój regionu z rozwojem uczelni będzie rada uczelni, o ile będzie ona skupiała reprezentantów różnych środowisk.
- Warto zwrócić uwagę na sytuację szkół prywatnych, które odgrywają znaczącą rolę również w kształceniu studentów zagranicznych.
- Uczelnie powinny przywiązywać większą wagę do przyciągania studentów spoza regionu oraz dbania o ich dobry pobyt, ponieważ są oni potrzebni regionalnej gospodarce, a jednocześnie są potencjalnymi ambasadorami Pomorza na świecie.

Członkowie Pomorskiego Forum Terytorialnego

Paweł Adamowicz	Prezydent Miasta Gdańska
Jerzy Auksztol	Dyrektor Urzędu Statystycznego w Gdańsku
Robert Biedroń	Prezydent Miasta Słupska
Jacek Bigda	Prorektor ds. rozwoju i organizacji kształcenia GUMed
Piotr Dominiak	Prorektor ds. internacjonalizacji i innowacji PG
Dariusz Drelich	Wojewoda Pomorski
Czesław Elzanowski	Przewodniczący Komisji Strategii Rozwoju i Polityki Przestrzennej Sejmiku Województwa Pomorskiego
Arseniusz Finster	Burmistrz Miasta Chojnice
Maciej Grabski	Prezes Zarządu Olivia Business Centre Sp. z o.o.
Sławomir Halbryt	Prezes Zarządu Sescom S.A.
Jacek Karnowski	Prezydent Miasta Sopotu
Krzysztof Koczurowski	Członek Rady Nadzorczej PBS Sp. z o.o.
Jan Kozłowski	Były Marszałek Województwa Pomorskiego
Piotr Lorens	Profesor w Katedrze Urbanistyki i Planowania Regionalnego, Wydział Architektury PG
Adam Niemkiewicz	Prezes Zarządu Stowarzyszenia „Morena”
Cezary Obracht-Prondzyński	Profesor w Zakładzie Antropologii Społecznej, Wydział Nauk Społecznych UG
Marcin Jastrzębski	Prezes Zarządu Grupy Lotos S.A.
Mirosław Pobłocki	Prezydent Miasta Tczewa
Iwona Sagan	Profesor w Katedrze Geografii Ekonomicznej, Wydział Oceanografii i Geografii UG
Henryk Stasiński	Prezes Stowarzyszenia „Wolna Przedsiębiorczość”
Mieczysław Struk	Marszałek Województwa Pomorskiego
Wojciech Szczurek	Prezydent Miasta Gdyni
Jan Szomburg	Prezes Zarządu Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową
Jan Zarębski	Prezes Zarządu Gdańskiego Klubu Biznesu
Jacek Zaucha	Profesor w Katedrze Makroekonomii, Wydział Ekonomiczny UG